

Mi micsoda? (És mire alkalmas?)

VISSZHANG - LXI. évfolyam, 23. szám, 2017. június 9.

Soproni András, a jeles műfordító hozzászólva Gerő András (*Könnyed kommunizmus*, *ÉS*, 2017/12., márc. 24.) írásához fűzött gondolataimhoz (*ÉS*, 2017/14., ápr. 24.) teljesen félreértette mondandómat a fő síkon. Ugyanakkor az általa „Mellékszál”-ként említett, tőkével kapcsolatos fejtegetésem valóban pongyola. (*Mellékszál*, *ÉS*, 2017/ 22. jún. 2.) Azt írja, hogy csak egyetlen mondatommal – most kiemelve – szeretne vitába szállni: „A szocialisták, így Botka is elkötelezett a személyi tulajdon védelmében. A magántulajdon más, az a tulajdon, amely alkalmas, sőt, az emberi alkotó géniusz mellett, azt alkalmazva, egyedül alkalmas arra, hogy értéket és így akár extraprofitot teremtsen annak, akinek a birtokában van. S ezek a kevesek.”

Nos, iskola- és egyetemi évfolyamtársam – az utóbbiakra ő nyilván nem jött rá, pedig egyazon polgárd tanszéken ismerkedhettünk Marxszal, talán ő is éppen a remek Földes László tanár úr óráin, szemináriumain – helyesen írja, hogy Marx szerint új értéket csak az emberi munka képes előállítani. Ennek ellenkezőjét persze én nem állítottam. Viszont óvom attól, miszerint „le merném tenni a nagyesküt: olyat, hogy a tőke (ráadásul egyedül az) alkalmas arra, hogy új értéket teremtsen, Marx le nem írt...” Bizony leírta, mivel a munkaerő a termelési folyamatban, most kissé leegyszerűsítve, nem más Marxnál, mint magának a tőkének az értéket termelő „változó alkatrésze”. Az egyik elemzésében például, éppen az értéktöbblet kapcsán írta – a kiemelés tőlem: „A különböző tőkék által termelt érték- és értéktöbblet-tömegek a munkaerő adott értéke és egyenlő kizsákmányolási foka esetén egyenes arányban vannak a tőkék változó alkatrészének, azaz eleven munkaerővé átalakított alkatrészének nagyságával.” Írja Marx A tőke III. fejezetében az abszolút értéktöbblet termelése részt magyarázva. (Szikra Kiadó, 1955, 288. oldal.) Gondolom, ebből világos, hogy Marx tőkefogalma összetett, de ebbe ne menjünk bele.

A hozzászólásom elején írásomból nem csak az inkriminált mondatot idéztem, hanem az azt megelőzőt, illetve az azt követőt. Mégpedig azért, mert jelezni kívántam – lehet, hogy ez nem sikerült –, hogy a „Fizessenek a gazdagok!” történelmi jelszó jelen alkalmazását én sem tartom túl szerencsésnek. Ezért is hangsúlyoztam, hogy itt, akárcsak az eredetnél, nem a személyi tulajdonról van szó, aminek természetesen semmi köze a tőkéhez. S itt válaszolok Soproni András másik kritikájára, amely szerint én feltételezhetően az extraprofitot a nagyobb profittal azonosítom. Ilyet nem írtam. Gondolom, az előbb elmondottakból egyértelmű, hogy az extraprofitot is a profiton túl a tőke „változó” része termeli, és ebben valóban kiemelt szerepe van azoknak a tényezőknél, amelyeket Soproni felsorol.

Az viszont tévedése, s ez már a fő síkhoz tartozik, hogy azok közé sorol engem, akik azzal foglalkoznak, egyébként nagyon helyesen, hogy ne riasszák el a „kis-, közép- és nagytőkéseket a szocialista párttól”. Én ezzel nem foglalkozom, másokra hagyom. Amivel viszont igen, azt leírtam a mai „Fizessenek a gazdagok!” jelszóról: „Ez valóban megoszthatja a vagyonos réteget, akik közül sokan támogatnának egy olyan kormányt, amely nem a »csókosok« korrupt csapatának osztaná a pénzt. Ez az a réteg, a liberálisok, akiknek szükséges lenne elgondolkodniuk, akárcsak (Gerő) Andrásnak: jogos-e kérni hozzájárulást a társadalom szegényei életének jobbításához?” Persze itt most pontosítok: már egyre inkább nem csak a liberális értelmiségről van szó, hanem a konzervatívok mind nagyobb részéről is. Annak ellenére, hogy társadalmunkban számszerűen a „keveseket” jelentik, viszont a politikában, a következő, sorsdöntő választások alakításában ugyancsak meghatározóak lesznek.

(A szerző történész)